

Jan Klinkowski

Koncepcje teologiczne poszczególnych Ewangelii w świetle inauguracyjnych wystąpień Jezusa

---

Wrocławski Przegląd Teologiczny 15/2, 17-34

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. JAN KLINKOWSKI

KONCEPCJE TEOLOGICZNE POSZCZEGÓLNYCH EWANGELII W ŚWIETLE INAUGURACYJNYCH WYSTĄPIEŃ JEZUSA

Każdy z ewangelistów posiadał własny cel teologiczny przy prezentacji osoby Jezusa. Cel ten w dużej mierze wynikał z konieczności dostosowania orędzia do specyfiki percepcji środowiska adresatów. Analizując Ewangelie, zauważamy, że przewodnie misji Jezusa ewangelista idee umieścili w Jego inauguracyjnych wystąpieniach. Ewangelista Marek umieszcza pierwsze wystąpienie Jezusa w Kafarnaum (Mk 1,21-39), gdzie jesteśmy świadkami egzorcyzmu. Ewangelista Mateusz umieszcza pierwsze wystąpienie Jezusa na górze (Mt 5,1-48)¹, gdzie słyszymy naukę błogosławieństw. Treść wspomnianego nauczania wcześniejszego w synagogach Galilei jest zaprezentowana lapidarnym stwierdzeniem, że Jezus głosił Ewangelię o królestwie, leczył wszelkie choroby i wszelkie słabości wśród ludu (Mt 4,23). Ewangelista Łukasz umieszcza pierwsze wystąpienie Jezusa w synagodze w Nazarecie (Łk 4,16-29), chociaż wspomniane jest wcześniejsze wystąpienie Jezusa w Kafarnaum (Łk 4,23). Ewangelista Jan pierwsze wystąpienie Jezusa łączy z Kaną Galilejską i z cudem przemiany wody w wino (J 2,1-12). Każda z tych perykop jest wkomponowana w strukturę Ewangelii i zawiera główne idee teologiczne, które pragnie zaprezentować Ewangelista.

---

¹ *Kazanie na górze* składa się z kilku jednostek literackich i obejmuje fragment Mt 5,1-7,28. Centralne orędzie prezentacji nowego Prawa zostało uwypuklone w błogosławieństwach i antytezach obejmujących fragment 5,1-48.

1. JEZUS OBJAWIA SWOJE POSŁANNICTWO POPRZEZ NAUKĘ Z MOCĄ (MK 1,21-39)

Ewangelista Marek w perykopie 1,21-39² przedstawia program Jezusowego objawienia się światu i zaprasza do włączenia się w grono uczniów, czyli do wspólnoty Kościoła. Już z wiersza 21, otwierającego perykopę, dowiadujemy się, że Jezus naucza z mocą, a więc jest kimś większym niż uczeni w Piśmie. Następnie Jezusowa moc zostaje zaprezentowana poprzez wyrzucenie ducha nieczystego³. Nie przypadkiem na pierwszy cud Jezusa został wybrany egzorcyzm. Opętanie przez złego ducha oznaczało, że świat uległ jego wpływom. Prorok Zachariasz zapowiedział w czasach mesjańskich oczyszczenie ziemi: „Wówczas – wyrocznia Pana Zastępów – wyniszczę imiona bożków w kraju, aby już nikt o nich nie wspominał. I wypędzę z kraju wróżbitów i ducha nieczystego” (Za 13,2). Jezus, pokonując królestwo zła i grzechu, wprowadza panowanie królestwa Bożego i wypełnia oczekiwania prorockie. Egzorcyzm zatem stanie się okazją do zaprezentowania mocy Jezusa, która poszerza przestrzeń królestwa Bożego. W pełni pokonać złego ducha może tylko Bóg, a więc pośrednio Jezus przedstawia również swoje bóstwo. Okrzyk demona „Czego chcesz od nas?”, to formuła wywodząca się ze Starego Testamentu (2 Sm 16,10; 19,23; 1 Krl 17,18; 2 Krl 3,13; Sdz 11,12; 2 Krn 35,21)⁴. Zwrot ten często oznacza działanie Boże, które ma służyć objawieniu Jego woli. Bóg może działać poprzez postacie, które często przez zamierzone zło prowadzą do objawienia dobra. Demony, sprzeciwiając się Jezusowi,

---

² Za jednością literacką tego fragmentu opowiada się J.A. BROOKS, *Mark*, The New American Commentary 23, Nashville (Tennessee) 1999, s. 49. Fragment 1,40-45 jest bardzo luźno związany zarówno z sekcją poprzednią, jak i następną. Por. S. MĘDALA, *Ewangelia o Jezusie Chrystusie, Synu Bożym*, w: *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, red. J. FRANKOWSKI, t. VIII: *Ewangelie synoptyczne*, Warszawa 2006, s. 181.

³ Określenie „duch nieczysty” znane jest z *Testamentu Beniamina* 5,2 oraz w literaturze rabinicznej, na przykład b. Hag. 3b; b. Sota 3a. Analogiczne określenie „duch Beliala” spotykamy w 1QM 13,5. Por. J. MARCUS, *Mark 1-8. A New Translation with Introduction and Commentary*, Anchor Bible 27, New York 2000, s. 187.

⁴ Por. F.J. MOLONEY, *The Gospel of Mark. A Commentary*, Peabody (Massachusetts) 2002, s. 54. Zwrot ten znany jest również w papyrusach magicznych. Zob. K. KERTELGE, *Die Wunder Jesu im Markusevangelium*, Studien zum Alten und Neuen Testament 23, München 1970, s. 53.

umożliwiają objawienie istoty posłannictwa Jezusa⁵. Podobnie sprzeciw faryzeuszów i uczonych w Piśmie doprowadzi do prezentacji nauki Jezusa.

Świadkowie egzorcyzmu stwierdzają, że jest to jakaś nauka z mocą (1,27). Nauki tej jeszcze nie znamy, wiemy tylko, że Jezus nauczał w synagodze (1,21). Jednak gdy Marek komponował swoją Ewangelię, znane już było podstawowe kompendium nauczania Jezusa. Nauka ta była już depozytem wiary w pierwotnym Kościele, który udostępniano stopniowo katechumenom. Motyw nauczania pojawia się jeszcze w wierszu 38: „Pójdziemy gdzie indziej, do sąsiednich miejscowości, abym i tam mógł nauczać, bo na to wyszedłem”. Wiersz 39 podsumowujący perykopę stwierdza, że Jezus „chodził po całej Galilei, nauczając w synagogach i wyrzucając złe duchy”. Ewangelista Marek często będzie ukazywał Jezusa jako nauczyciela (1,27; 2,13; 4,1.2; 6,2.6.34; 8,31; 9,31; 10,1; 11,17.18; 12,14.35.38; 14,49)⁶. W ten sposób wzywa uczniów do naśladowania Jezusa w zadaniu nauczania i zaprasza wszystkich do słuchania Jego nauki.

Kolejnym przejawem mocy Jezusa będzie uzdrowienie teściowej Piotra (1,29-31). Choroba w Starym Testamencie często była identyfikowana z przestrzenią grzechu. Pytania kierowane pod adresem Hioba, sugerujące jego grzeszność, pokazują ten tok myślenia, gdzie choroba była traktowana jako konsekwencja grzechu. Jezus, lecząc choroby, pokonuje grzech, a więc wprowadza panowanie Boże. Jezus objawia również w ten sposób swoje bóstwo, ponieważ Bóg został przedstawiony w Starym Testamencie jako Lekarz (Wj 15,26). Czyn Jezusa był zrozumiały nie tylko dla Żydów, ale również dla Greków, którzy wiązali uzdrawianie z kultem Asklepiosa, i Rzymian, którzy analogicznie pojmowali działanie Eskulapa. Warto zauważyć, że teściowa Piotra, leżąc w gorączce nie posiadała mocy, a z chwilą uzdrowienia, zaczęła usługiwać, a więc otrzymała moc.

Termin „moc” pojawia się w Ewangelii Marka 1,22; 1,27; 2,10; 3,15; 6,7; 11,28.29; 13,34⁷. Jezusowe działanie z mocą zapowiada życie sakramentalne pierwotnej wspólnoty Kościoła. W 1,22.27 Jezus proklamuje swoją moc, która jest władzą nad złym duchem. W ten

---

⁵ Duchy nieczyste wiedzą, kim jest Jezus, ale sprzeciwiają się Jego misji (Mk 1,34; 5,7).

⁶ Por. R.H. GUNDRY, *Mark. A Commentary on His Apology for the Cross*, Grand Rapids (Michigan) 1992, s. 74.

⁷ Por. tamże, s. 73.

sposób Jezus prezentuje swoje bóstwo, ale także zapowiada przyszłą praktykę chrzcielną, połączoną z egzorcyzmem. W 2,10 Jezus, odpuszczając grzechy, prezentuje swoje bóstwo, ale też zapowiada praktykę odpuszczania grzechów we wspólnocie Kościoła. W 3,15 następuje przekazanie uczniom misji nauczania i udzielania chrztu w symbolicznym geście wypędzenia złych duchów. W tym kontekście należy odczytywać zadania powierzone uczniom przy ich rozesłaniu do działalności misyjnej (6,7). Użycie sformułowania „moc” w 11,28.29 jest związane ideowo ze znakiem oczyszczenia świątyni, który zapowiada powstanie wspólnoty Kościoła. Troskę o tę wspólnotę (dom) Pan (Jezus) powierzył sługom, którzy mają moc, a jak się wydaje, jest ona mocą sakramentalną (13,34). Jezus w ten sposób otwiera przestrzeń nowego życia, które będzie można osiągnąć w nowej wspólnocie, którą On zakłada. Tą nową wspólnotą jest Kościół, do którego będzie się wchodziło przez egzorcyzm, będący oczyszczeniem ze zła.

Wspólnota pierwotnego Kościoła, którą dotyka prześladowanie, musi wytrwać przy Chrystusie, by się mogła objawić Jego moc. Chrześcijanin musi wejść na tę samą drogę, jaką przeszedł Jezus, a droga ta rozpoczyna się od egzorcyzmu, czyli od wyzwolenia się od wpływów złego ducha i od jego skutków, czyli grzechów. To wyzwolenie jest możliwe tylko dzięki mocy Jezusa, który definitywnie pokonał szatana na krzyżu. Zatem programowe wystąpienie Jezusa w Kafarnaum posiada charakter eklezjalny i jest zaproszeniem na drogę stopniowego rozpoznawania bóstwa Jezusa przez katechumena.

Perykopa 1,21-39 uwypukla główne wątki, które Ewangelista będzie przedstawiał poprzez cały utwór w celu zrealizowania tematu postawionego na samym początku: „Początek Ewangelii o Jezusie Chrystusie, Synu Bożym” (Mk 1,1). Prezentacja Jezusa Chrystusa jako Syna Bożego dokona się w dwóch odsłonach: 1,14-8,30 – stopniowe rozpoznawanie w Jezusie Mesjasza; 8,31-15,39 – odczytanie, że Syn Człowieczy jest Synem Bożym. Pierwszy etap kończy się wyznaniem wiary Piotra: „Ty jesteś Mesjasz” (8,29). Drugi etap kończy się wyznaniem setnika: „Prawdziwie ten człowiek był Synem Bożym” (15,39)⁸.

---

⁸ Dyskusję na temat rozumienia tytułu *υἱὸς θεοῦ* w kontekście rozwijającego się kultu imperialnego przedstawia: TAE HUN KIM, *The Anarthrous υἱὸς θεοῦ in Mark 15,39 and the Roman Imperial Cult*, „Biblica” 79 (1998) f. 2, s. 221-241. Szerzej na temat kultu imperialnego pisze: R. SAJKOWSKI, *Divus Augustus Pater. Kult boskiego Augusta za rządów dynastii julijsko-klaudyjskiej*, Olsztyn 2001.

Pierwszy etap wiary prowadzący do uznania w Jezusie Mesjasza w dużej mierze był do zaakceptowania w oficjalnym judaizmie. Dalsza droga wiary nie była możliwa do pogodzenia z judaizmem i dlatego wymagała zerwania z dotychczasowym sposobem myślenia. Setnik, Rzymianin, był tu prekursorem, a każdy, kto chciał później znaleźć się we wspólnocie Kościoła, musiał uczynić podobne wyznanie wiary. Formuła wiary zaprezentowana poprzez wypowiedź setnika była uzupełnieniem starotestamentowego wyznania wiary: „Słuchaj, Izraelu, Pan jest naszym Bogiem, Panem jedynym” (Pwt 6,4). Kościół nie mógł się zatrzymać na Piotrowym wyznaniu wiary spod Cezarei Filipowej (8,27-30), ale musiał przyjąć postawę setnika spod krzyża (15,39). Ewangelista Marek proponuje drogę stopniowego rozpoznawania przez katechumena posłannictwa Jezusa i dochodzenia do pełnego wyznania wiary.

2. JEZUS PRZEDSTAWIA IDEAŁ WYPEŁNIENIA PRAWA WE WSPÓLNOCIE KOŚCIOŁA (Mt 5,1-48).

Pierwsze zdanie Ewangelii św. Mateusza określa aspekt zainteresowania Ewangelisty osobą Jezusa Chrystusa: „Rodowód⁹ Jezusa Chrystusa, syna Dawida¹⁰, syna Abrahama”¹¹. Nagłówek ten przypisuje Jezusowi tytuły mesjańskie: Chrystus, syn Dawida i Abrahama¹². Zamykając rodowód, Mateusz wyjaśni, że będzie przedstawiał Jezusa, który jest zwany Chrystusem. Jezus jest Mesjaszem od początku

---

⁹ Dla żydowskiego typu myślenia wynikała z rodowodu jednoznaczna symbolika liczb. Ponieważ według hebrajskiej interpretacji imię Dawid (D = 4; W = 6; D = 4) ma wartość liczbową (4 + 6 + 4) = 14, jest ono zbudowane według rytmu liczby 14, która była liczbą Dawida. Potrając świętą liczbę Dawida 14, autor Ewangelii Mateusza chce powiedzieć, że Jezus z Nazaretu jest nie tylko potomkiem Dawida; Jezus jest kimś więcej niż Dawid. Por. A. LÄPPLE, *Od Księgi Rodzaju do Ewangelii*, Kraków 1983, s. 447.

¹⁰ Tytuł „syn Dawida” na określenie Jezusa występuje u Mateusza 9 razy (1,1; 9,27; 12,23; 15,22; 20,30.31; 21,9.15; 22,45). U Mk natomiast i u zależnego od niego Łk tylko dwa razy (Mk 10,47n – Łk 18,38n; Mk 12,35n – Łk 20,41-44). Por. J. KUDASIEWICZ, *Ewangelie synoptyczne dzisiaj*, Warszawa 1986, s. 207.

¹¹ W Abrahamie wszystkie narody miały zapowiedziane błogosławieństwo (Rdz 12,3; 22,18). Por. J. ŁACH, *Dziecię się nam narodziło. W kręgu teologii Ewangelii dziecięctwa Jezusa*, Częstochowa 2001, s. 16.

¹² Por. J. KUDASIEWICZ, *Problematyka literacka Mt 1-2*, w: *Mesjasz w biblijnej historii zbawienia*, red. S. ŁACH i M. FILIPIAK, Lublin 1974, s. 315.

Ewangelii Mateusza i proklamuje królestwo niebieskie. Już Mędrcy ze Wschodu, gdy przybyli do Jezusa, wyznali swoją wiarę w Niego, oddając Mu pokłon. Mateusz kieruje swoją Ewangelią do tych, którzy już wierzą i potrzebują umocnienia w wierze. Kościół Mateusza potrzebuje ponownego uzasadnienia swojej wiary od chwili, w której synagoga definitywnie odrzuciła Jezusa jako Mesjasza. Potrzebowali tego uzasadnienia przede wszystkim chrześcijanie pochodzący z narodu żydowskiego. Znaleźli się poza wspólnotą narodową i wspólnotą dotychczasowej wiary. Mateusz oferuje im nową wspólnotę, jaką jest Kościół. Przywiązani tak mocno do Prawa otrzymują nowe prawo, nową *Torę*. W centrum *Tory* znajduje się objawienie na Synaju i nadanie *Dekalogu* na górze (19,1-20,21). Jezus przynosi nowe prawo, które zostaje nadane również na górze, a zawarte jest w błogosławieństwach. Kompozycja Ewangelii Mateusza odwzorowuje *Torę*, a wystąpienie Jezusa na górze (Mt 5,1-48) staje się prezentacją programu, który kontynuowany jest aż do 7,28, a uszczegółowiony zostaje w dalszej treści Ewangelii. Realizacja tego prawa jest drogą zbawienia, ponieważ nagroda za ten styl życia jest w niebie (Mt 5,12)¹³. Mateusz zbuduje zatem swoją Ewangelią na fundamencie pięciu ksiąg, skoncentrowanych wokół głównych mów, poprzedzonych prologiem i zakończonych epilogiem¹⁴. Każda z pięciu ksiąg kończy się charakterystyczną formułą:

Prolog: Opowieść o dzieciństwie Jezusa rozdz. 1-2

Księga pierwsza: Program królestwa (*Kazanie na górze*) rozdz. 3-7

„Gdy Jezus dokończył tych mów” (7,28)

---

¹³ Por. B.W. BACON, *The „Five Books” of Matthew against the Jews*, „The Expositor” 15 (1918), s. 56-66; A. WANSBOROUGH, *St. Matthew*, w: *A New Catholic Commentary on Holy Scripture*, red. R. FULLER, London – Nelson – Nelson 1969, s. 905; W.D. DAVIES, D.C. ALLISON, *The Gospel according to Saint Matthew*, t. I, *International Critical Commentary*, Edinburgh 1988, s. 59; T. HERGESEL, *Historia zbawienia według św. Mateusza*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 44 (1991) nr 1-3, s. 25-36.

¹⁴ J. Kudasiewicz uważa, że nazwanie Ewangelii dzieciństwa oraz opisu męki i zmartwychwstania prologiem i epilogiem nie jest zbyt szczęśliwe. Zob. J. KUDASIEWICZ, *Ewangelie synoptyczne*, w: *Wstęp do Nowego Testamentu*, red. R. RUBINKIEWICZ, Poznań 1996, s. 183. Posługując się jednak tymi terminami, nie umniejszamy wartości tych części, ale ukazujemy ich pozycję w strukturze całości Ewangelii.

Księga druga: Przepowiadanie królestwa (*Mowa misyjna*) rozdz. 8-10

„Gdy Jezus skończył dawać te wskazania” (11,1)

Księga trzecia: Tajemnica królestwa (*Mowa w przypowieściach*)
rozdz. 11-13

„Gdy Jezus dokończył tych przypowieści” (13,53)

Księga czwarta: Kościół drogą realizacji królestwa (*Mowa eklezjalna*)
rozdz. 14-18

„Gdy Jezus dokończył tych mów” (19,1)

Księga piąta: Wypełnienie się królestwa (*Mowa eschatologiczna*)
rozdz. 19-25

„Gdy Jezus dokończył wszystkich tych mów” (26,1)

Epilog: Męka i zmartwychwstanie.   rozdz. 26-28

Struktura Ewangelii Mateusza podkreśla Jezusa jako prawodawcę, który buduje wspólnotę wiary, jaką jest Kościół, na podstawie nowej *Tory*¹⁵. Program królestwa niebieskiego zawarty jest w *Kazaniu na górze* (5,1-7,28), ale jego najważniejsza część jest wyrażona w błogosławieństwach (5,1-12)¹⁶ oraz w antytezach (5,13-48)¹⁷. Te dwa

---

¹⁵ Por. G.D. KILPATRICK, *The Origins of the Gospel according to Matthew*, Oxford 1946, s. 107n; podobnie W.D. DAVIES, *The Setting of the Sermon on the Mount*, Cambridge 1964, s. 188 oraz A. KOWALCZYK, *Wpływ typologii oraz tekstów Starego Testamentu na redakcję Ewangelii św. Mateusza*, Gdańsk 1993, s. 56n.

¹⁶ Błogosławieństwa doczekały się bardzo bogatej literatury egzegetycznej oraz refleksji z zakresu duchowości. Wśród polskich autorów można wymienić następujące: T. HERGESEL, *Osiem błogosławieństw. Istota życia chrześcijańskiego*, Wrocław 1999; L. STACHOWIAK, *Osiem błogosławieństw na tle pojęć etycznych mieszkańców Palestyny w epoce Chrystusa*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” (dalej: RTK) 23 (1976) z. 1, s. 49-59.

¹⁷ Na temat antytez szerzej piszą: S. CZYŻ, *Udoskonalenie starotestamentalnego Prawa (Mt 5,21-48)*, „Studia z Biblistyki” 5 (1990), s. 142-196; R. ZAWADZKI, *Antytezy*

fragmenty łącznie możemy traktować jako tekst inauguracyjnego wystąpienia Jezusa (5,1-48) z dalszym rozwinięciem w postaci wskazań szczegółowych dla uczniów Jezusa, którymi są wszyscy wierzący w Niego (6,1-7,28). Kluczem do zrozumienia myśli teologicznej Mateusza jest zdanie zawarte w centrum programowego wystąpienia Jezusa na górze: „Nie sądźcie, że przyszedłem znieść Prawo albo Proroków. Nie przyszedłem znieść, ale wypełnić” (Mt 5,17). W ujęciu Mateusza Stary Testament znajduje swoje wypełnienie w Jezusie. Potwierdzają to starotestamentalne cytaty wypełnienia stosowane często przez tego Ewangelistę: 1,23 (Iz 7,14-16); 2,15 (Oz 11,1); 2,18 (Jr 31,15); 2,23 (Iz 11,1); 4,15-16 (Iz 8,23; 9,1); 8,17 (Iz 53,4); 12,18-21 (Iz 42,1-3); 13,35 (Ps 78,2); 21,5 (Za 9,9); 27,9-10 (Za 11,12)¹⁸. W ten sposób Mateusz pragnie powiedzieć, że w Jezusie i w Jego nauczaniu realizują się starotestamentowe oczekiwania. Mateusz wydaje się również uwzględniać oczekiwania, które były często akceptowane przez szerokie kręgi ówczesnego społeczeństwa, ale zostały wyrażone w literaturze apokryficznej. Autor *Dokumentu damasceńskiego* w szczególności sposób był przywiązany do Prawa i podzielał przekonanie, że w czasach interwencji Boga przyjdzie ten, który wyjaśni Prawo (CD 6,6-9). Nowego Prawodawcy na wzór Mojżesza oczekiwali również Samarytanie. Jezus zatem staje na górze i tak jak Mojżesz ogłasza Prawo, które jest programem dla nowego ludu gromadzącego się we wspólnocie Kościoła. Wytyczony program w błogosławieństwach i antytezach jest trudny w realizacji w codziennym życiu, dlatego Ewangelista przytacza słowa Jezusa: „Jeśli wasza sprawiedliwość nie będzie większa niż uczonych w Piśmie i faryzeuszów, nie wejdziecie do królestwa niebieskiego” (5,20). W ówczesnym społeczeństwie faryzeusze uchodzili za skrupulatnie zachowujących przepisy Prawa, a więc uczniów Jezusa obowiązuje wyższy poziom jego przestrzegania. Poziom ten jednak przebiega na innej płaszczyźnie niż u faryzeuszów i uczonych w Piśmie, którzy koncentrowali się na zachowaniu zewnętrznym przepisów Prawa. Uczeń Jezusa powinien przenieść zobowiązania do swojego serca i w ten sposób stać się światłem świata (5,14). Program Jezusa może się wydawać trudny w realizacji, gdy tylko dostrzegamy w nim udoskonalenie Prawa starotestamentowego, musimy zatem spojrzeć w

---

Kazania na górze (Mt 5,21-48) we współczesnej egzegezie, „Collectanea Theologica” 68 (1998) nr 1, s. 23-65.

¹⁸ Por. D.S. NEW, *Old Testament Quotations in the Synoptic Gospels, and the Two-Document Hypothesis*, Atlanta (Georgia) 1993, s. 17n.

kierunku innych gór pojawiających się Ewangelii św. Mateusza. Pierwszym realizującym program *Ośmiu błogosławieństw* jest sam Jezus wspinający się na Golgotę¹⁹ i zapraszający uczniów do pójścia tą samą drogą. Aż dwukrotnie słyszymy słowa zachęty Jezusa, raz w formie negatywnej: „Kto nie bierze swego krzyża, a idzie za Mną, nie jest Mnie godzien. Kto chce znaleźć swe życie, straci je, a kto straci swe życie z mego powodu, znajdzie je” (Mt 10,38-39), drugi raz w formie pozytywnej: „Jeśli kto chce pójść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech weźmie krzyż swój i niech Mnie naśladuje. Bo kto chce zachować swoje życie, straci je; a kto straci swe życie z mego powodu, znajdzie je” (Mt 16,24-25). Słowa te stają się zrozumiałe dopiero z perspektywy Golgoty i wtedy też pełniej rozumie się program zaprezentowany w błogosławieństwach i antytezach. Jednak perspektywa Golgoty jeszcze nie w pełni wyjaśnia trud realizacji ideałów zaprezentowanych w inauguracyjnym wystąpieniu Jezusa, konieczne jest wejście na jeszcze jedną górę: „Jedenastu zaś uczniów udało się do Galilei na górę, tam gdzie Jezus im polecił. A gdy Go ujrzeli, oddali Mu pokłon” (Mt 28,16). Gest adoracji Jezusa jako Syna Bożego na górze zamyka Ewangelię Mateusza. Do tego wyznania wiary Jezusa Zmartwychwstałego prowadziła Góra Przemienienia (17,1), gdzie uczniowie upadli na twarz (17,6), oraz Golgota, gdzie setnik proklamował *credo*: „Prawdziwie, Ten był Synem Bożym” (27,54).

Ewangelia Mateusza zatem została spięta wydarzeniami z dwóch gór. Góra z programem królestwa niebieskiego (5,1-48) prowadzi do góry chwały zmartwychwstania (28,16-17). Góra programu królestwa niebieskiego partycypuje w górze Synaj i zarazem proklamuje górę chwały zmartwychwstania. Uczeń Jezusa jest zaproszony do podjęcia trudu realizacji nauki Jezusa, by osiągnąć chwałę zmartwychwstania. Zapewnienie osiągnięcia tej chwały otrzymaliśmy już w samym tekście programowym: „Cieszcie się i radujcie, albowiem wasza nagroda wielka jest w niebie” (5,12).

---

¹⁹ Na drodze męki Jezus realizuje również starotestamentowe zapowiedzi: 26,1 (Pwt 32,45); 26,15 (Za 11,12); 26,28b (Jr 31,4); 26,36 (Rdz 22,5); 26,51 (Rdz 22,10); 26,52 (Rdz 9,6); 26,53 (Ps 91,11-12); 26,60 (Pwt 19,15); 26,75 (Iz 22,4; 33,7); 27,12 (Iz 53,7); 27,24 (Ps 25,6; 72,13); 27,25 (2 Sm 1,16; 14,9); 27,34 (Ps 69,22); 27,43 (Ps 22,9; Mdr 2,13); 27,45 (Wj 10,22); 27,49 (Ps 22,6.9.22); 27,50 (Ps 22,3.6.25). Por. D. SENIOR, *The Lure of the Formula Quotations: Re-assessing Matthew's Use of the Old Testament with the Passion Narrative as Test Case*, w: *The Scriptures in the Gospel*, red. C.M. TUCKETT, Leuven 1997, s. 110n.

3. JEZUS OGŁASZA DOBRĄ NOWINĘ O ZBAWIENIU ŚWIATA (Łk 4,16-30).

Łukasz w swojej Ewangelii i Dziejach Apostolskich odzwierciedla rozwój chrześcijaństwa poprzez Samarię w kierunku Syrii hellenistycznej, aż do Grecji i Rzymu. Jezus rozpoczyna działalność od krainy pogan, zmierza w kierunku Jerozolimy, umiera, zmartwychwstaje i wstępuje do nieba, a Kościół wychodzi z Jerozolimy i niesie światu dobrą nowinę o zbawieniu. Oczekiwania mesjańskie Samarytan, koncentrujące się wokół misji prorockiej, wywarły piętno na sposobie prezentacji postaci Jezusa. Łukasz z tradycji wydobył wystąpienie Jezusa w Nazarecie²⁰ i nadał mu charakter programowy (4,16-30)²¹.

Wystąpienie Jezusa zaczyna się od synagogi w dniu szabatu (4,16). Zarówno miejsce akcji, jak i jej czas uświadamiają nam, że Ewangelia jest kontynuacją czasu Starego Testamentu. Wystąpienie Jezusa będzie później powielane przez apostołów, którzy nauczanie będą często rozpoczynali od synagogi. Postępował w ten sposób przede wszystkim Paweł, którego sposób ewangelizacji Łukasz znał dobrze.

Cytat zaprezentowany przez Łukasza składa się z fragmentu proroka Iz 61,1-2, z uzupełnieniem z Iz 58,6: „Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę, więźniom głosił wolność, a niewidomym przejrzenie; abym uciśnionych odsyłał wolnymi, abym obwoływał rok łaski od Pana” (4,18-19). Prawdopodobnie Jezus cytował szerszy fragment proroka Izajasza²², a połączenie w formie cytatu może już pochodzić z Jezusowej interpretacji tekstu, którą przejęła tradycja²³. Jezus poprzez ten cytat proklamuje swoją misję mesjańską, która nawiązuje do powołania

---

²⁰ Marek analogiczny tekst posiada w 6,1-6, a Mateusz w 13,53-58. Łukasz, przenosząc wydarzenie z Nazaretu na początek wystąpienia, nadaje mu charakter programowy dla dwudziela Łk-Dz. Por. H. MARSHAL, *The Gospel of Luke. A Commentary on the Greek Text*, New International Greek Testament Commentary, Grand Rapids, Michigan 1989, s. 177n.

²¹ U. BUSSE, *Das Nazareth-Manifest Jesu*, Stuttgart 1978; J.N. ALETTI, *Jésus à Nazareth (Lc 4,16-30) prophétie, écriture et typologie*, w: *A cause de l'Évangile*, „Lectio Divina” 123 (1985), s. 431-451.

²² W synagodze czytano Prawo (*sefer*), które było prawdopodobnie podzielone na cykl trzyletni, oraz proroków (*haftara*). Por. C.F. EVANS, *Saint Luke*, TPI New Testament Commentaries, London – Philadelphia 1990, s. 268.

²³ K. MIELCAREK twierdzi: „Treści lekcji czytanej przez Jezusa nie można jednak uznać za historyczną, zwłaszcza jeżeli chodzi o formę”. Tenże, *Problematyka literacko-historyczna Łk 4,16-30*, RTK 35 (1998), z. 1, s. 98.

prorockiego. Rozpoczęcie realizacji proroctwa Izajasza oznacza proklamację czasów mesjańskich. Potwierdza to tekst odpowiadający na poselstwo Jana Chrzciciela: „Idzie i doniesie Janowi to, coście widzieli i słyszeli: niewidomi wzrok odzyskują, chromi chodzą, trędowaci doznają oczyszczenia i głusi słyszą; umarli zmartwychwstają, ubogim głosi się Ewangelię” (7,22). Jezusowa odpowiedź uczniom Janowym jest rozwinięciem proklamacji mesjańskiej o wątki nieobecne w tekście Izajaszowym. Należy go zatem traktować jako uzupełnienie proklamacji mesjańskiej z Nazaretu.

Program ten był zaakceptowany przez mieszkańców Nazaretu (4,20-22) i prawdopodobnie dla Jana i jego uczniów stanowił wystarczające potwierdzenie mesjańskiego posłannictwa Jezusa. Następne słowa Jezusa wywołują jednak zgorzenie wśród słuchaczy. Łukasz przytacza słowa Jezusa odwołujące się do działalności dwóch wielkich proroków, Eliasza i Elizeusza, którzy realizowali swoje znaki wobec cudzoziemców. Wydaje się, że wyeksponowanie idei uniwersalnego posłannictwa Jezusa do wszystkich ludzi napotkało na największy opór w środowisku żydowskim. „Porwali Go z miejsca, wyrzucili Go z miasta i wyprowadzili aż na stok góry, na której ich miasto było zbudowane, aby Go strącić” (4,29). Odrzucenie Jezusa za głoszenie idei zbawienia wszystkich ludzi będzie się powtarzało w życiu Kościoła, który napotka na analogiczny opór synagogi.

Łukasz wykorzystał schemat i w dużej mierze treść Ewangelii Marka²⁴, ale wprowadził również w trzech dużych blokach materiał własny: 1,5-2,52; 6,20-8,3; 9,51-18,14²⁵. W tych fragmentach możemy odnaleźć idee obecne w tekście programowym. Narodziny Jezusa mają charakter uniwersalny i dotyczą wszystkich ludzi, stąd prezentacja czasu narodzin na tle wydarzeń w Imperium Rzymskim (2,1-2). Rodowód Jezusa zaczyna się od Adama, co podkreśla uniwersalizm Jezusowego posłannictwa (3,38). Mateusz wyprowadził rodowód Jezusa od Abrahama, co zamykało posłannictwo Jezusa w ramach Izraela (Mt 1,1). Do nowo narodzonego Jezusa przybywają pasterze reprezentujący warstwy uboższe społeczeństwa, co realizuje Izajaszowe proroctwo o głoszeniu dobrej nowiny ubogim. W Mateuszu Mędrcy ze Wschodu przynoszą iście królewskie dary (Mt 2,11).

²⁴ Łukasz pomija z Mk fragment 6,45-8,26.

²⁵ Por. H. LANGKAMMER, *Ewangelia według św. Łukasza*, Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych (dalej: PŚSiNT), Lublin 2005, s. 8.

Ewangelista Łukasz przytacza cztery cuda Jezusa, których opisów nie ma w innych Ewangeliach: wskrzeszenie młodzieńca z Nain (7,11-17); uzdrowienie kobiety pochylonej (13,10-17); uzdrowienie człowieka chorego na wodną puchlinę (14,1-6) oraz oczyszczenie dziesięciu trędowatych (17,11-19)²⁶.

Wskrzeszenie zmarłego młodzieńca z Nain jest odpowiedzią na oczekiwania zawarte w odpowiedzi udzielonej uczniom Janowym. W ten sposób Jezus prezentuje swoją moc boską i zapowiada własne zmartwychwstanie (24,7). W tym tekście zgromadzony tłum obdarza Jezusa tytułem „wielki prorok”, co sugeruje Jego mesjańskie posłannictwo. Cudy uzdrowienia kobiety pochylonej i człowieka chorego na wodną puchlinę dokonują się w szabat, w ten sposób Jezus wykracza poza prawo szabatu, które traciło swe znaczenie z chwilą proklamacji czasu łaski. Wyjaśnienie zmiany statusu prawnego wraz z Jezusową proklamacją misji zbawienia ludzi znajdziemy w stwierdzeniu: „Aż do Jana sięgało Prawo im Prorocy; odtąd głosi się Dobrą Nowinę o królestwie Bożym i każdy gwałtem się do niego wdziera” (16,16)²⁷. Warto zauważyć, że przejście między Prawem a Ewangelią nie dokonuje się w momencie wcielenia, ale w chwili proklamacji Dobrej Nowiny przez Jezusa, a więc od momentu wystąpienia Jezusa w Nazarecie.

W uzdrowieniu dziesięciu trędowatych realizuje się zapowiedź skierowana do uczniów Jana, że trędowaci dostąpią oczyszczenia. O wiele jednak ważniejszy wątek to fakt wdzięczności okazany przez Samarytanina, który upadając na twarz przed Jezusem, wyznał wiarę w Niego (17,16). Jezus skieruje słowa do Samarytanina: „Wstań, idź, twoja wiara cię uzdrowiła” (17,19). Zbawienie zatem stało się udziałem przedstawiciela największego spośród ówczesnych wrogów Żydów, a więc jest dostępne dla wszystkich. Podobnie miłosierny Samarytanin realizuje praktycznie Ewangelię Jezusa, okazując pomoc pobitemu człowiekowi przy drodze (10,30-37). Łaska darowania win może być udziałem nawet największych grzeszników, co widzimy na podstawie przypowieści o miłosiernym ojcu (15,11-32). Jest to realizacja proroctwa Izajasza o roku, czyli czasie łaski od Pana, proklamowanym przez Jezusa w Nazarecie.

---

²⁶ Por. T. HERGESEL, *Jezus Cudotwórca*, Katowice 1987, s. 204.

²⁷ Sformułowanie o zdobywaniu królestwa Bożego gwałtem może posiadać antyzelocki sens. Por. C. MEARNES, *Realized Eschatology in Q? A Consideration of the Sayings in Luke 7.22, 11.20 and 16.16*, „Scottish Journal of Theology” 40 (1987), s. 197.

Ewangelista Łukasz od 9,51 do 8,14 prezentuje nam Jezusa w drodze do Jerozolimy, gdzie dokonają się najważniejsze wydarzenia zbawcze, co zostanie wyrażone w końcowym *credo*: „Tak jest napisane: Mesjasz będzie cierpiał i trzeciego dnia zmartwychwstanie; w imię Jego głoszone będzie nawrócenie i odpuszczenie grzechów wszystkim narodom, począwszy od Jerozolimy” (24,48). To *credo* zostanie uzupełnione w Dziejach Apostolskich o stwierdzenie: „Ten Jezus, wzięty od was do nieba, przyjdzie tak samo, jak widzieliście Go wstępującego do nieba” (Dz 1,11). Tutaj w Jerozolimie w dniu Pięćdziesiątnicy (Dz 2,1-13) Kościół zostaje zaproszony do kontynuacji misji Jezusa proklamowanej w Nazarecie, uwalniania ludzi od grzechu i niesienia łaski mocą Ducha Świętego. Łukasz przedstawia w Dziejach rozszerzanie się Kościoła aż do Rzymu, co jest realizacją misji przedstawionej przez Jezusa w Nazarecie.

4. JEZUSOWA PROKLAMACJA CZASU ŁASKI WE WSPÓLNOCIE KOŚCIOŁA (J 2,1-12)

Ewangelista Jan, definitywnie zamykający związek pierwotnego Kościoła z judaizmem, nadał charakter programowy Jezusowemu wystąpieniu w Kanie Galilejskiej (J 2,1-12). Wybranie zaślubin na prezentację posłannictwa Jezusa wskazuje na rozpoczęcie nowej relacji między Bogiem a ludźmi. Do pustych stągwi nalewa się nową wodę, która zapowiada chrzest. Puste stągwie oznaczają, że prawo rytualnych obmyć już przeminęło. Wypełnienie stągwi nową wodą „aż po brzegi” sugeruje obfitość darów Bożych przyniesioną przez Jezusa²⁸. Przemiana wody w wino zapowiada czas działania łaski Bożej najpełniej wyrażonej w Ewangelii i Eucharystii²⁹. Znak z Kany Galilejskiej uwypukla myśl prologu: „Podczas gdy Prawo zostało nadane przez Mojżesza, łaska i prawda przyszły przez Jezusa” (1,17)³⁰. Jesteśmy zatem uczestnikami

---

²⁸ Por. J.P. MICHAUD, *Le signe de Cana dans son contexte johannique*, Monreale 1964, s. 83.

²⁹ Wczesne chrześcijaństwo często czyniło aluzję do Eucharystii: C.H. DODD, *The Interpretation of the Fourth Gospel*, Cambridge 1953, s. 298. Wielu jednak odrzuca wątek eucharystyczny w symbolice wina z Kany. Por. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy przymierza*, Częstochowa 2000, s. 209; A. SALAS, *Ewangelia według św. Jana*, Częstochowa 2002, s. 47.

³⁰ Por. C.H. DODD, *The Interpretation...*, dz. cyt., s. 299; A. PACIOREK, *Ewangelia według św. Jana*, PŚSiNT, Lublin 2000, s. 72. Niektórzy sądzą, że chronologicznie za

uczty mesjańskiej³¹. Boży plan zbawienia jest odmienny od ludzkiego rozumowania, wyraża to starosta weselny słowami: „Każdy człowiek stawia najpierw dobre wino, a gdy się napiją wówczas gorsze”. Przenosząc to sformułowanie na płaszczyznę teologiczną, możemy odczytać opinię wielu przedstawicieli środowiska żydowskiego streszczającą się w tezie, że co było najważniejsze w Objawieniu Bożym, już się wydarzyło, teraz tylko należy zachowywać objawione Prawo. Starosta weselny jednak konkluduje: „Ty zachowałeś dobre wino aż do tej pory”. To dobre wino jest owocem przemiany Jezusowej. Bez interwencji Jezusa nie byłoby tego wina, nie byłoby czasu łaski. Zatem jesteśmy świadkami zawarcia nowego Przymierza, którego elementami konstytutywnymi stanie się zachowanie nauki, którą Jezus będzie głosił, a więc Ewangelii, oraz przypieczętowanie znakiem Eucharystii. Wzorem dla zawarcia Nowego Przymierza pozostaje tekst Księgi Wyjścia 24,1-18. Boga reprezentuje Jezus, ludzkość Maryja, która wypowiada formułę: „Uczyńcie wszystko, cokolwiek wam powie” (por. Wj 24,3.7). Wino staje się zapowiedzią Ewangelii, która wypełnia Księgę Przymierza (por. Wj 24,7) oraz staje się znakiem Eucharystii, która zastępuje krew ofiar starotestamentowych (por. 24,6.8). Młodzieńcy przygotowujący ofiarę starotestamentową (por. Wj 24,5) zostają zastąpieni przez sługi. Po zawarciu Przymierza „wstąpił Mojżesz wraz z Aaronem, Nadabem, Abihu i siedemdziesięciu starszymi Izraela [i] ujrzeli Boga Izraela” (Wj 24,9-10). Teraz uczniowie ujrzeli chwałę Jezusa, czyli zostało im objawione bóstwo Jezusa, mogliby zatem powiedzieć, że ujrzeli Boga. Księga Wyjścia konkluduje „potem jedli i pili” (24,11), czyli uczestniczyli w uczcie, którą uczniowie przeżywali w Kanie Galilejskiej. Ta uczta zapowiada uczestnictwo w chwale Jezusa poprzez przyjmowanie Ewangelii i Eucharystii. Temat ten zostanie rozwinięty w kolejnym znaku rozmnożenia chleba (J 6,1-15), który dokonuje się tak jak nadanie *Dekalogu* na górze (Wj 24,12-18).

W cudownej przemianie wody w wino możemy również dostrzec próbę konfrontacji ze środowiskiem pogańskim, w którym znany był kult

---

wcześniej jest mówić o Eucharystii, przyjmując w symbolu wina tylko dar Ewangelii. W tym toku rozumowania tkwi niekonsekwencja, ponieważ Jezus rozpoczyna działalność i również jeszcze nie głosił Ewangelii.

³¹ Por. I.H. MARSHALL, *New Testament Theology*, Downers Grove (Illinois) 2004, s. 496.

Dionizosa³². Jeśli nawet jeszcze niedawno uczęszczaliście do jego sanktuariów i doświadczaście przemiany wody w wino w pogańskim kulcie, to teraz Jezus Chrystus jest waszym Bogiem. Zerwijcie ze starymi zwyczajami, a przyjmijcie dar Eucharystii, w której jest obecny Jezus.

Wydarzenia w Kanie Galilejskiej eksponują również pozycję Maryi w dziele zbawienia. Zastępuje ona Ewę z raj, przez którą przyszedł grzech na świat, a teraz przez kobietę przychodzi zbawienie. Krąg dziejów ludzkości powoli wypełnia się. Kończy się etap zapoczątkowany decyzją Boga w raj. Zamyka się czas wygnania, czas niewoli grzechu, rozpoczyna się czas zbawienia, czas wyzwolenia z grzechu. Dopelnieniem tego procesu wyzwolenia z grzechu będzie wydarzenie na krzyżu, przy którym również będzie kobieta – Maryja (19,25-27). Cud w Kanie Galilejskiej jest cudem programowym uzasadniającym konieczność przyjścia Jezusa na świat, by dokonać przemiany czasu Prawa w czas łaski. Użycie słowa „początek” w 2,11 sugeruje rozpoczęcie nowego etapu w dziejach zbawienia. Słowo „początek” w prologu (1,1) ukazywało preegzystencję Jezusa, teraz rozpoczyna się czas objawienia Jezusa. Ponieważ słowo „początek” – *arche* oznacza też pewną stałą zasadę, może, zatem otwierać stałą przemianę, jaka dokonuje się w Eucharystii, w której Jezus ciągle się objawia we wspólnocie wierzących.

Cud w Kanie Galilejskiej objawił również chwałę Jezusa. Chwała Boża była do tej pory obecna przede wszystkim w świątyni jerozolimskiej. W Miejscu Najświętszym w świątyni jerozolimskiej arcykapłan mógł doświadczyć tej szczególnej obecności Boga tylko raz w roku, w dzień Jom Kippur. Chwała Boża w czasach po niewoli babilońskiej praktycznie została zamknięta w małej przestrzeni świątyni i przestała być dostępna dla przeciętnego Izraelity³³. Wyznawca Boga mógł się do niej zbliżyć, ale bariera transcendencji uniemożliwiała pełne zetknięcie się z obecnością Boga na ziemi. Z chwilą przyjścia Jezusa na

---

³² Por. J. SCHNEIDER, *Das Evangelium nach Johannes*, Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament, Berlin 1976, s. 83. O żywotności tego kultu może świadczyć choćby fundacja ołtarza Liber Pater (Bachus-Dionizos) pod L'Aquila w środkowej Italii z ok. 100 r. po Chr. dokonana przez niewolnika Festusa, który był zarządcą majątku senatora Tyberiusza Katiusza Cezjusza Frontana. Por. L. SCHUMACHER, *Niewolnictwo antyczne. Dzień powszedni i los niewolnych*, Poznań 2005, s. 246.

³³ Literatura rabiniczna stworzyła pojęcie *szechiny* na określenie obecności Boga pośród ludzi, a w szczególności w świątyni jerozolimskiej. Por. J. DROZD, *Chwała Chrystusa*, w: *Egzegeza Ewangelii św. Jana*, red. F. GRYGLEWICZ, Lublin 1992, s. 168.

świat chwała stała się dostępna dla każdego człowieka. Jej pełna emanacja następuje w znakach (2,11). Znak w Kanie Galilejskiej jest początkiem emanacji Bożej mocy, która pełnię osiągnie w Kościele, w Eucharystii. W każdej Eucharystii jest obecna chwała, czyli jest obecny Jezus i udziela swojej mocy wyrażonej w darach łaski. Znak w Kanie Galilejskiej zastępuje również znak szabatu. „Izraelici winni pilnie przestrzegać szabatu jako obowiązku i przymierza wiecznego poprzez pokolenia. To będzie znak wiekiusty między Mną a Izraelitami, bo w sześciu dniach Pan stworzył niebo i ziemię, a w siódmym dniu odpoczął i wychnął” (Wj 31,16-17). Znak z Kany Galilejskiej prawdopodobnie otwiera czas świętowania niedzieli wśród chrześcijan. W centrum niedzieli znajdowała się Eucharystia, którą znak z Kany Galilejskiej zapowiadał. Wydarzenie w Kanie miało miejsce trzeciego dnia, co eksponowało fakt zmartwychwstania, który chrześcijanie uobecniali w niedzielę. Dla chrześcijan pochodzenia żydowskiego przejście od szabatu do niedzieli mogło być bardzo trudną decyzją, stąd konieczność uzasadnienia teologicznego nowego czasu świętego.

Znak w Kanie Galilejskiej staje się źródłem wiary uczniów (2,11), którzy stanowią pierwociny ludzkości. Uczniowie doświadczyli bezpośredniej obecności Jezusa i Jego mocy, my również mamy tę szansę, ponieważ uczestniczymy w wierze pierwszych uczniów. Znak z Kany zapowiada znak Eucharystii i sugeruje również przyjęcie postawy wiary. W liturgii Eucharystii stajemy się uczniami Jezusa i przyjmujemy postawę uczniów z Kany Galilejskiej³⁴.

Konkluzja znaku w Kanie Galilejskiej zawiera się w stwierdzeniu, że to, co stare, przeminęło. Nie mają już znaczenia rytualne obmycia, nowa woda zapowiada czas łaski przez wodę chrztu. Wino zapowiada czas łaski płynący z Eucharystii i Ewangelii. Przemineły również pogańskie zwyczaje, trzeba z nimi kategorycznie zerwać i otworzyć się na dary łaski płynące z sakramentu chrztu i Eucharystii. To zerwanie radykalne z tym, co stare, i otwarcie się na Jezusa działającego w sakramentach jest centralnym orędziem cudu w Kanie Galilejskiej. Znak z Kany Galilejskiej znajdzie swoje dopełnienie w wydarzeniu krzyża. W momencie śmierci Jezus da światu Ducha (19,30)³⁵, a z Jego przebitego

---

³⁴ Wątek wiary zapowiedziany jest jednym z głównych tematów teologicznych Ewangelii św. Jana. Por. E. SZYMANEK, *Wiara i niewiara*, w: *Egzegeza Ewangelii św. Jana*, dz. cyt., s. 261-281.

³⁵ Ostatnie tchnienie Jezusa symbolizuje dar Ducha Świętego. Por. I. DE LA POTTERIE, *Męka Jezusa Chrystusa według Ewangelii Jana*, Kraków 2006, s. 153.

boku wypłyne krew i woda, czyli życie sakramentalne najlepiej wyrażone w Eucharystii i chrzcie³⁶.

ZAKOŃCZENIE

Prawdopodobnie tradycja ustna pierwotnego Kościoła była bardzo bogata. Ewangelisci wybierali z tej tradycji te wątki, które według nich były najbardziej dogodne, by przedstawić postać Jezusa i Jego orędzie.

Marek zaprezentował nam Jezusa jako Syna Bożego, który pokonuje królestwo zła i buduje królestwo Boże. Dokonuje się to poprzez Jezusową naukę z mocą. Na tę drogę zaproszeni są uczniowie Jezusa, którzy stopniowo rozpoznają swojego Mistrza i rozpoczynają pokonywanie zła w sobie. Jest to droga wchodzenia do Kościoła.

Mateusz od początku Ewangelii przedstawia nam Jezusa jako Mesjasza, który odbiera cześć boską. Adoracja Jezusa zastępuje kult świątyni jerozolimskiej. *Tora* wypełnia się w Jezusie i otwiera przestrzeń dla Ewangelii, która jest *Nową Torą*. Uczeń Jezusa powinien żyć *Nową Torą*, czyli Ewangelią, i nieść jej orędzie całemu światu.

Łukasz ukazuje nam Jezusa jako zbawiciela, który przynosi nam łaski i wyzwala nas ze wszelkich słabości, a przede wszystkim z grzechu. Uczniów zaprasza do naśladowania Jezusa w niesieniu miłosierdzia bliźnim. Finałem drogi Jezusa jest wniebowstąpienie i na tę drogę dzięki mocy Ducha Świętego zaproszeni są uczniowie. Na tę drogę wszedł nawet żałujący i wyznający wiarę złoczyńca wiszący obok Jezusa (Łk 23,43), a przede wszystkim Szczepan, który mówił: „Widzę niebo otwarte i Syna Człowieczego, stojącego po prawicy Boga” (Dz 7,56).

Jan, pisząc swą Ewangelię, najpóźniej przeprowadza nad wydarzeniem Jezusa najgłębszą refleksję teologiczną. Zastosowany do opisu dzieł Jezusa specyficzny symboliczno-filozoficzny język pozwala Janowi z faktów historycznych wydobyć bogactwo znaczeń teologicznych. W ten sposób znak w Kanie Galilejskiej uświadamia nam zakończenie czasu Prawa poprzez symbol pustych stągwi i rozpoczęcie czasu łaski, który wyrażają woda i wino. Znak z Kany znajdzie swe wypełnienie na krzyżu, gdy z boku Jezusa wypłyne krew i woda (J 19,54).

---

³⁶ Na temat symboliki w Ewangelii Jana pisze szerzej: C.H. DODD, *The Interpretation...*, dz. cyt., s. 137-139.

SUMMARY

**The Guiding Concepts of Particular Gospels
In the Light of Inaugural Speeches of Jesus**

The theological thought in form of the Gospel emerges from the theological reflection of the incipient Christianity. Influenced by the changing circumstances of external life of the Christians, four different ways of perceiving the work of Jesus were developed. The hereby survey is an attempt of capturing the guiding principles of particular Gospels on the basis of analysis of inaugural speeches of Jesus (Mark 1,21-39; Matthew 5,1-48; Luke 4,16-29; John 2,1-12).

Mark presents Jesus who gradually reveals his divinity via sermons accompanied by demonstrations of power. This power of Jesus defeats the kingdom of evil and paves the way for the Kingdom of God. Matthew presents us the *New Torah* – the Gospel which has been proclaimed on the Mount – in the same way as the Decalogue was proclaimed on Mount Sinai. The Mount was also the place where the disciples were given the divine mission of spreading the Good News all over the world (28,16-20). Luke depicts Jesus as the Saviour, fulfilling the prophecy of Isaiah (Isa 61,1-2; 58,6). He encourages the disciples to participate in spreading God's grace. In Cana of Galilee John adjourns the era of the Law and initiates the era of the Grace, which will be visible in the sacramental life of the community of the Church.